

**AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD
UNİVERSİTETİ**

**KAFEDRA: QIDA MƏHSULLARININ
TEXNOLOGİYASI**

**FƏNN: ƏT VƏ ƏT MƏHSULLARININ
TEXNOLOGİYASI**

MÜHAZİRƏ 1: ƏT SƏNAYESİNİN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ, ƏSAS XAMMAL BAZASI VƏ ONUN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Dos. NATƏVAN SƏFƏR QIZI QƏDİMOVA

Plan

- Ət sənayesinin əsas xammali və onun xüsusiyyətləri
- Mal-qaranın və quşların daşınması, daşınma üsulları
- Mal-qaranın qəbulu və kəsimdən əvvəl saxlanması
- Quşların qəbulu və kəsimdən əvvəl saxlanması

ƏDƏBİYYAT

- Qədimova N.S. “Ət və ət məhsullarının texnologiyası”. Dərslik Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı, 2013.
- Винникова Л.Г. «Технология мяса и мясных продуктов». Учебник. — Киев: Фирма «ИНКОС», 2006. - 600 с.: ил., цв. вкл. 22 с. ISBN 966-8347-35-8
- Гридеэл Т.Э., Алленби Б.Р. «Промышленная экология». Учеб. пособие для вузов/ Пер. с англ. под ред. проф. Э.В. Гирусова. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004
- Кецелашвили Д.В. «Технология мяса и мясных продуктов». Учебное пособие в 3-х частях. Кемерово: Кемеровский технологический институт пищевой промышленности, 2004. – 404 с.

İNSANLARIN QİDALANMASINDA ƏTİN VƏ ƏT MƏHSULLARININ ROLU

- Orqanizimdə maddələr mübadiləsi üçün zəruri olan elementlər ət xörəklərinin tərkibində hazır şəkildə olur.
- Ətin tərkib hissələri insan orqanizminin tərkibinə daha yaxındır, ona görə də, daha tez və asan mənisenilən hücuyrələrdə plastik və enerji mənbəyi kimi istifadə olunur.
- Əzələ toxuması ətin dadını əmələ gətirən ekstraktlı maddələrlə zəngindir və mədəaltı vəzilərin şirə ifrazının artmasına müsbət təsir edir.

Ətin
tərkibində

mineral
maddələr
1%
olduqda

o yüsək
keyfiyyətli
sayılır.

zülal
17%,

yağ 20%,
su 62%,

İnsanın qidalanması üçün əsas etibarilə iribuynuzlu heyvanlar, donuz, qoyun, keçi, ev dovşanı, həmçinin bəzi vəhşi heyvanların ətində istifadə edilir.

ƏTİN KİMYAVİ TƏRKİBİ

- Qaramalı yaşına və cinsiyyətinə görə dörd qrupa bölürlər: I qrup – öküzlər və inəklər; II qrup – buğa-ar; III qrup – yaşı 3 aylıqdan 3 yaşa qədər olan cavan heyvanlar; IV qrup – yaşı 14 gündən 3 ayadək olan buzovlar.

- Donuzları yaşına görə aşağıdakı qruplara bölürlər: donuzlar (diri çəkisi 20 kq-dan 59 kq-dək olan cavan donuzlar), çoşqalar (çəkisi 2 kq-dan 6 kq-dək olan I kateqoriya, çəkisi 6 kq-dan 20 kq-dək olan II kateqoriya, südəmər çoşqalar).

MAL-QARANIN ƏTİN ÇƏKİSİNƏ VƏ KEYFİYYƏTİNƏ GÖRƏ QƏBULU

- Mal-qaranın diri çəkiyə görə qəbulu, bəzən səhvlərə və tərəflər arasında müqayisəyə səbəb olur. Bu hal heyvanların həddən artıq yemləndirilməsində daha çox rast gəlinir. Bu üsulun əsasını, bir çox amillərdən asılı olan diri kütlənin yox, həqiqi məhsulun – ətin haqqını ödəmək təşkil edir. Bu mal-qaranı təhvil verməzdən əvvəl çox yemləməsi aradan götürür və deməli, yemə olan sərfi azaldır. Bu üsulla qəbul və sortlara ayırma diri çəkiyə görə qəbulda olduğu kimi aparılır. Fərq yalnız ondadır ki, bu üsulda köklük dərəcəsi müəyyən edilmir. Baş sayına görə qəbul olunan və qruplara ayrılan mal-qaranı təsərrüfatlar üzrə yerləşdirirlər. Hər mal-qara qrupu üçün sənəd tərtib edilir. Burada təsərrüfatın adı, heyvanların sayı, emal müddəti, donuzlar üçün isə, hətta emal üsulu da qeyd olunur. Heyvanın köklüyünü qüvvədə olan standartlara uyğun olaraq kəsimdən sonra ətin keyfiyyətinə əsasən təyin edirlər.

MAL-QARANIN KƏSİMDƏN ƏVVƏL SAXLANMASI

- İstirahət etmiş və sağlam mal-qaranı kəsimdən əvvəl saxlayırlar. Bu zaman mal-qaranı emala hazırlayırlar: onları kəsimdən qabaq saxlamağa qoyurlar. Kəsime 24 saat qalmış qaramal və davarları, donuzları isə kəsime 12 saat qalmış yemləmirlər, lakin suvarmanı kəsmirlər. Saxlamanın göstərilən vaxtı mədə-bağırsaq traktını tutumundan (mehtəviyyatdan) təmiz-əmək üçün, sonrakı texnoloji əməliyyatları (dərini açmaq, dərini, daxili orqanları çıxarmaq) yüngülləşdirmək üçün, həmçinin, qanın və ət məhsullarının çirklənməsini aradan qaldırmaq vacibdir. Kəsime 3-4 saat qalmış suvarmanı dayandırırırlar.

QUŞLARIN QƏBULU VƏ KƏSİMDƏN ƏVVƏL SAXLANMASI

- Quşları növünə, cinsinə, yaşına, köklüyünə görə sortlaşdırırlar. Növünə görə quşlar qurudagəzən (toyuq, firəngtoyuğu, hinduşka, çolpa-broyler) və sudaüzən (qazlar, ördəklər); yaşına görə cavan və yaşlıya bölünür. Quşun yaşını təyin etmək üçün, məsələn, xoruzların ayaqlarının uzunluğunu yoxlayırlar (onlar yaşla əlaqədar uzanır), qoca, yaşlı toyuqların tükü parlaq olmur, tük örtüyü qalın, sıx olur və ayaqlarının axçaları kobuddur.

QUŞLARIN KƏSİMDƏN QABAQ SAXLANILMASI

- Quşların kəsəmədən qabaq saxlanılmasında əsas məqsəd – həzm traktının yemədən və s.-dən təmizlənməsidir. Çünki emal zamanı bunlar maneçilik törədir. Quşlar növündən, yaşından, emal üsulundan, köklüyündən asılı olaraq, kəsəmə qabağı 4-8 saat saxlanılır. Onlar qəfəslərdə və ya torşəkilli döşəmələri olan yerlərdə saxlanılır. Sudaüzən quşlar kəsəməqabağı xüsusi hovuzlarda 20-30 dəqiqə üzərək, özlərini çirkədən təmizləyirlər.

Diqqətinizə görə təşəkkürlər!